

NEMIS TILINI O'QITISH JARAYONIDA XATOLAR BILAN ISHLASHDA
ONLAYN PLATFORMALARDAN FOYDALANISH MASALALARI

Xasanova Ozodaxon Qurvonali qizi

Farg'ona davlat universiteti

Nemis va fransuz tillari kafedrasini mudiri, p.f.d. DSc

Annotatsiya: *Mazkur maqolada nemis tilini o'qitish jarayonida talabalarning lingvistik xatolari bilan ishlashda onlayn platformalardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Xususan, raqamli ta'lim muhitida xatolarni aniqlash, tahlil qilish, tuzatish hamda profilaktika qilishda Grammarly, LanguageTool, Moodle, Quizlet, Kahoot va sun'iy intellektga asoslangan platformalarning o'rni yoritiladi. Tadqiqot natijalari onlayn platformalardan foydalanish talabalarning grammatik, leksik va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qilishini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *nemis tili, xatolar bilan ishlash, onlayn platformalar, raqamli ta'lim, LanguageTool, sun'iy intellekt, metakognitiv kompetentlik, chet tili o'qitish metodikasi.*

KIRISH

Bugungi kunda oliy ta'lim tizimida chet tillarini o'qitishda raqamli texnologiyalar va onlayn platformalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Nemis tilini o'rganish jarayonida talabalarning yo'l qo'yadigan xatolari ularning til kompetensiyasini shakllantirishda tabiiy hodisa hisoblanadi. Zamonaviy metodikada xatolar faqat kamchilik emas, balki o'quvchining tilni egallash bosqichlarini aks ettiruvchi muhim diagnostik vosita sifatida qaraladi.

Xatolar bilan samarali ishlash uchun o'qituvchi tezkor tahlil, individual yondashuv va muntazam monitoringni tashkil etishi lozim. Aynan shu jarayonda onlayn platformalar samarali vosita sifatida namoyon bo'lmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Xatolarni tahlil qilish nazariyasi XX asrning ikkinchi yarmida rivojlangan bo'lib, uning asoschilari sifatida Stephen Pit Corder va Larry Selinker e'tirof etiladi. Ularning tadqiqotlarida o'quvchi xatolari til o'rganish jarayonining muhim elementi sifatida talqin qilingan.

Nemis tili metodikasida xatolarni korreksiya qilish va refleksiya asosida ishlash masalalari Gerd Neuner, Hans-Jürgen Krumm va boshqa olimlar tomonidan tadqiq etilgan. So'nggi yillarda raqamli ta'lim texnologiyalarining rivojlanishi ushbu jarayonni yangi bosqichga olib chiqdi.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot davomida ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, kuzatish hamda umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Nemis tilini o'qitishda qo'llanilayotgan zamonaviy onlayn platformalarning funksional imkoniyatlari o'rganildi.

Nemis tilini o'qitishda uchraydigan xatolar turlari

Nemis tilini o'rganishda talabalar quyidagi xatolarga ko'proq duch keladilar:

- grammatik xatolar (artikllar, zamonlar, so'z tartibi);
- leksik xatolar;
- orfografik xatolar;
- fonetik xatolar;
- pragmatik va kommunikativ xatolar.

Masalan, talabalar ko'pincha nemis tilidagi fe'ning gap oxirida kelishi yoki artikllarning to'g'ri qo'llanilishi bilan bog'liq xatolarga yo'l qo'yadilar.

Endi esaaa nemis tilini o'qitishda xatolar bilan ishlashga xizmat qiluvchi onlayn platformalar va ularning didaktik imkoniyatlariga to'xtalib o'tmoqchimiz.

Raqamli texnologiyalar rivojlanishi natijasida chet tillarni o'qitishda xatolarni aniqlash, tahlil qilish va bartaraf etishga xizmat qiluvchi ko'plab onlayn platformalar yaratildi. Ushbu platformalar nafaqat o'qituvchining ishini yengillashtiradi, balki talabalarning mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini ham rivojlantiradi.

LanguageTool platformasi

Nemis tilida yozma nutqni rivojlantirish va xatolarni korreksiya qilishda eng samarali vositalardan biri hisoblangan [LanguageTool](#) platformasi sun'iy intellekt va lingvistik algoritmlar asosida ishlaydi.

Mazkur platforma:

- grammatik xatolarni aniqlaydi;
- artikllar qo'llanishini tekshiradi;
- so'z tartibi bilan bog'liq kamchiliklarni ko'rsatadi;
- imlo va punktuatsiya xatolarini aniqlaydi;
- uslubiy tavsiyalar beradi.

Masalan, talaba quyidagi gapni yozgan bo'lsin:

„Ich habe gestern in die Bibliothek gegangen.“

Platforma ushbu gapdagi grammatik xatoni aniqlab, quyidagi to'g'ri variantni tavsiya etadi:

„Ich bin gestern in die Bibliothek gegangen.“

Shunday qilib, talaba nafaqat xatoni ko'radi, balki uning sababini ham tushunib oladi. Bu esa refleksiv o'rganish jarayonini kuchaytiradi.

Moodle platformasi

[Moodle](#) dunyo bo'yicha eng keng tarqalgan masofaviy ta'lim platformalaridan biri hisoblanadi. Nemis tilini o'qitishda Moodle orqali xatolar bilan ishlashning kompleks tizimini yaratish mumkin.

Platformaning afzalliklari:

- avtomatik testlar yaratish;
- xatolar statistikasi yuritish;
- individual topshiriqlar berish;

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

- elektron portfoliolar shakllantirish;
- talabaning rivojlanish dinamikasini kuzatish.

Masalan, nemis tilida Perfekt zamoni bo'yicha test o'tkazilgandan so'ng tizim qaysi savollarda eng ko'p xatolarga yo'l qo'yilganini aniqlaydi. O'qituvchi esa aynan shu mavzu bo'yicha qo'shimcha mashqlar tashkil qilishi mumkin.

Bundan tashqari, Moodle talabalarning xatolar jurnalini yuritish imkonini ham beradi. Bu esa uzoq muddatli monitoring uchun muhim ahamiyatga ega.

Quizlet platformasi

[Quizlet](#) xorijiy tillarni o'rganishda leksik va grammatik xatolarni kamaytirishga xizmat qiluvchi interaktiv platforma hisoblanadi.

Quizletning asosiy imkoniyatlari:

- elektron kartochkalar yaratish;
- so'zlarni audio bilan o'rganish;
- moslashtirish o'yinlari;
- yozma va og'zaki mashqlar;
- avtomatik takrorlash tizimi.

Nemis tilidagi artikllarni o'rganishda talabalar ko'pincha der, die, das shakllarini adashtiradilar. Quizlet kartochkalari yordamida so'z va uning artikli birgalikda muntazam takrorlanadi. Natijada xotirada mustahkam saqlanib qoladi va xatolar soni kamayadi.

Kahoot platformasi

[Kahoot!](#) o'yin texnologiyalariga asoslangan ta'lim platformasi bo'lib, xatolar diagnostikasi uchun samarali vosita hisoblanadi.

Platformaning afzalliklari:

- real vaqt rejimidagi testlar;
- talabalar faolligini oshirish;
- tezkor baholash;
- raqobat muhiti yaratish;
- o'quv motivatsiyasini kuchaytirish.

Masalan, nemis tilidagi modal fe'llar mavzusi yakunida o'qituvchi Kahoot orqali qisqa viktorina tashkil qiladi. Natijalar darhol ekranda aks etadi va qaysi grammatik qoidalar bo'yicha ko'proq xatolar mavjudligi aniqlanadi.

LearningApps platformasi

[LearningApps](#) interaktiv mashqlar yaratishga mo'ljallangan bepul platforma hisoblanadi.

Nemis tilini o'qitishda quyidagilarni yaratish mumkin:

- gaplarni to'g'ri tartibga keltirish;
- artikllarni tanlash;
- fe'llarni moslashtirish;
- juftliklarni topish;
- krossvordlar.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

Nemis tilidagi soʻz tartibi koʻplab talabalar uchun murakkab mavzu hisoblanadi. LearningApps orqali gap boʻlaklarini joylashtirish mashqlari tashkil etilishi ushbu turdagi xatolarni kamaytirishga yordam beradi.

Padlet platformasi

[Padlet](#) hamkorlikda ishlash uchun yaratilgan virtual doska hisoblanadi.

Padlet yordamida:

- talabalarning yozma ishlari joylashtiriladi;
- tengdoshlararo tahlil amalga oshiriladi;
- xatolar ustida jamoaviy ishlanadi;
- refleksiya jarayoni tashkil qilinadi.

Bunday faoliyat talabalarda tanqidiy fikrlash va oʻz-oʻzini nazorat qilish koʻnikmalarini rivojlantiradi.

Sunʼiy intellekt asosidagi platformalar

Soʻnggi yillarda sunʼiy intellekt texnologiyalari chet tillarni oʻqitish metodikasida yangi imkoniyatlarni yaratdi.

Bular qatoriga:

- [ChatGPT](#)
- [DeepL Write](#)
- [QuillBot](#)

kabi tizimlarni kiritish mumkin.

Sunʼiy intellekt quyidagi vazifalarni bajaradi:

- yozma matnlarni tekshiradi;
- grammatik xatolarni aniqlaydi;
- uslubiy tavsiyalar beradi;
- muqobil gap konstruktsiyalarini taklif qiladi;
- individual mashqlar yaratadi.

Masalan, talaba nemis tilida esse yozgandan soʻng sunʼiy intellekt yordamida matn tahlil qilinadi va xatolar izohlar bilan koʻrsatiladi. Bunday yondashuv talabaning metakognitiv kompetentligini rivojlantiradi, chunki u oʻz xatolarining sabablarini mustaqil ravishda angliay boshlaydi.

Jadval-1

Onlayn platformalarning qiyosiy tahlili

Platforma	Asosiy vazifasi	Aniqlanadigan xatolar
LanguageTool	Avtomatik tekshirish	Grammatik, imlo, stilistik
Moodle	Monitoring va nazorat	Barcha turdagi oʻquv xatolari
Quizlet	Lugʻat boyligini rivojlantirish	Leksik va artikl xatolari
Kahoot	Diagnostika va baholash	Grammatik va leksik xatolar

LearningApps	Interaktiv mashqlar	So'z tartibi va grammatika
Padlet	Hamkorlikda tahlil	Yozma nutq xatolari
ChatGPT, DeepL Write	Sun'iy intellekt yordamida tahlil	Grammatik, stilistik, kommunikativ

MUHOKAMA

Onlayn platformalardan foydalanish xatolar bilan ishlash samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Biroq, avtomatik tuzatish vositalarining ayrim cheklovlari ham mavjud. Masalan, ba'zi kommunikativ yoki pragmatik xatolar dastur tomonidan to'liq aniqlanmasligi mumkin. Shu sababli platformalardan foydalanish o'qituvchining metodik rahbarligi bilan uyg'unlashtirilishi zarur.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli vositalar yordamida xatolar ustida muntazam ishlash talabalarning mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradi, refleksiya va metakognitiv kompetentligini kuchaytiradi.

XULOSA

Nemis tilini o'qitish jarayonida xatolar bilan ishlashda onlayn platformalardan foydalanish ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir. LanguageTool, Moodle, Quizlet, Kahoot hamda sun'iy intellekt asosidagi platformalar xatolarni tezkor aniqlash, tahlil qilish va tuzatishga yordam beradi. Ularning pedagogik jihatdan maqsadli qo'llanilishi talabalarning til kompetensiyalarini rivojlantirish, mustaqil ta'lim ko'nikmalarini shakllantirish va o'quv jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Corder S.P. Error Analysis and Interlanguage. – Oxford: Oxford University Press, 1981.
2. Selinker L. Interlanguage // International Review of Applied Linguistics. – 1972. – Vol. 10.
3. Neuner G. Methodik des Deutschunterrichts. – Berlin: Langenscheidt, 2015.
4. Krumm H.-J. Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. – Berlin: De Gruyter, 2018.
5. Richards J.C. Error Analysis: Perspectives on Second Language Acquisition. – London: Routledge, 2015.
6. Chapelle C.A. Computer Applications in Second Language Acquisition. – Cambridge University Press, 2017.
7. Hubbard P. Teaching Languages with Technology. – Routledge, 2021.
8. Alimov R., Xasanov U. Chet tillarni o'qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanish. – Toshkent, 2023.